

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3

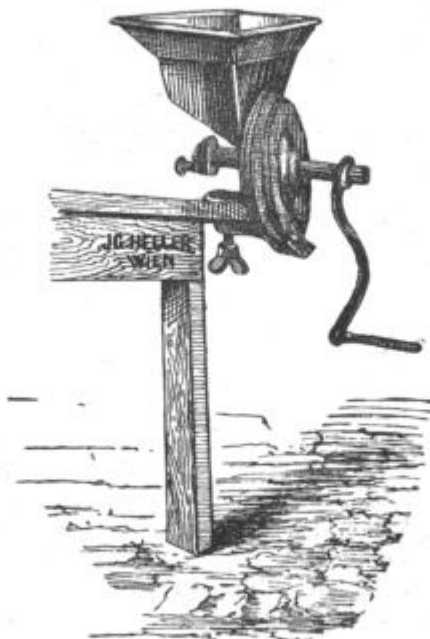
Št. 22. V Ljubljani, 30. novembra 1893. Leto X.

Obseg: Stroj za trenje zrnja. — Podlaga in požlahtnitev trt. — Gorenjskim kmetom pravico ali pa — Ameriko. — Kmetijske stanovske zadruge. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Stroj za trenje zrnja.

Izmed raznih krmil je posebno važno zrnje, bodi uže oves, ječmen, turščica i. t. d., ker ima v sebi mnogo neobhodno potrebnih redilnih snovi. Lepe govedi ne bodeš vzredil, ako ji prvo leto ne pokladaš zrnja, ki pomaga razvijati kosti; še veliko bolj pa velja to pri vzreji konj. Isto tako morajo dobiti delavni konji zobanja, ako naj vstrajajo pri delu, in plemeni biki ostanejo le tedaj pri moči, če dobe po vsakem skoku nekaj te tečne krme. Zrnje je dostikrat v resnici nadomestljivo in moramo je krmiti, če tudi je drago. Res so otrobi nadomestilo za zrnjato krmo, toda le v gotovih slučajih, vendar pa v njih ni toliko redilnih snovi, kolikor v celem zrnju. Krmljenje otrobi pa mnogokrat niti umestno ni, ker provzroči bolezní v prebavilih. Pri prebavljanji so sline zelo važna snov in ako se krma ne pomeša v gobci dovolj s slinami, prebavljanje ni popolno, krmila se slabo porabijo in vrhu tega živina zbolí na prebavilih. Živali, ki hlastno jedo, malo prežvekujejo in hitro požirajo, odebele se počasi ali pa se to sploh ne zgodi. Otrobi pa žival sploh ne more dosti prezvečiti in vsled tega ne dovolj pomešati s slino; zato otrobi nekaterim živalim prav malo teknejo. Celo zrnje pa mora živina v gobci zdrobiti, je dobro prezve-

čiti, in zato tudi dobro tekne, ker se mu vsled zvečenja primeša veliko sline. Vender so slučaji, da ni mogoče krmiti ne zrnja, pa tudi ne otrobi, in sicer takrat, kadar otrobi sploh niso umestni, zrnja pa živina s pridom zaužiti ne more. To posebno velja ob krmljenji zrnja mladi govedi in konjem, kadar menjajo zobe, in sploh starim konjem, ki imajo uže slabo zobovje. Če pa krmimo turščico, je pa zobanje še težavnejše. V takih slučajih ne preostane drugega, nego zrnje zdrobiti ali je pa namočiti, da se omehča. Namakanje se ne izvrši vselej lahko, pa tudi največkrat ni dobro, zato preostane le trenje zrnja. V mlinu moremo pač lahko danes zrnje debelo zmleti, toda to je sitno, težavno in zamudno, in vrhu tega mlinski kamenji vender še predrobno zmeljejo. V takih slučajih si pomaga kmetovalec najlaže, če si omisli stroj za trenje žita. Take stroje rabijo, odkar so kmetovalci sploh pričeli rabiti razne stroje, toda bili so do sedaj predragi, ker so bili narejeni bolj za velike posestnike. Ker pri nas velikih posestnikov nimamo, zato se ti stroji pri nas niso širili. Sedaj so pa pričeli delati tudi majhne stroje za trenje žita, katere tudi manjši posestnik lahko kupi, in mi jih prav toplo priporočamo vsem tistim, ki krmijo zrnje taki živini, katera celega ne more povžiti s pridom. Posebno važni so ti stroji letos, kajti visoka cena ovsu

Podoba 50.

sili kmetovalce krmiti zlasti kmetijske konje s cenejšo turščico, katera mora biti poprej zdrobljena. Pač se da turščica z namakanjem zmehčati, a namočena turščica ni posebno zdrava ter rada provzroči koliko.

Pri nas dobro znana trdka Ig. Heller na Dunaji (Praterstrasse 49.) izdeluje sedaj tudi manjše stroje za trenje žita, ki niso dragi in jih zato tudi manjši posestniki lahko kupijo.

Podoba 50. kaže najmanjši stroj te baže, ki se pritrudi kar na mizo. Ta stroj stoji 15 gld. ter melje le v eni debelosti. Ako kdo hoče imeti razne debelosti, kupiti mora za vsako drugo debelost drugo kolo za trenje, ki stoji posebej 4 gld.

Podoba 51. kaže majhen stroj, ki tre zrnje z valjarji. Ta stroj stoji 25 gld. Podoba 52. pa kaže malo večji tak stroj, ki prenaša silo po zobatih kolesih ter stoji 35 gld. Oba ta dva stroja imata nepremakljive valjarje, kar ju naredi veliko trpežnejša. Tudi ta stroja meljeta le po eno vrsto debelosti, dasta pa se predruščiti, če se jima vstavijo drugi valjarji. Vsak poseben valjar stoji 5 gld.

Podlaga in požlahtnitev trt.

Gledé na uspehe v takozvanem „novodobnem“ vinogradarstvu, katere sem dosegel deloma sam, nekaj pa sem jih videl na Štajerskem in v Istri, objavim v „Kmetovalci“ nekoliko podrobnosti v tej stroki.

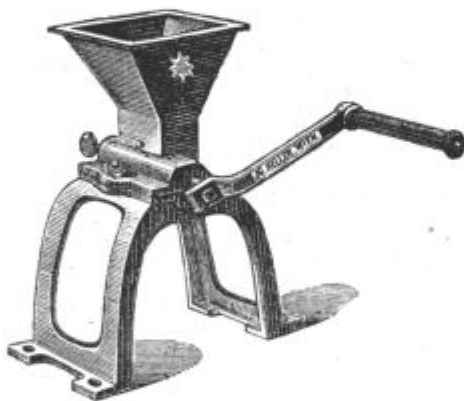
Izvedel sem tudi, da so v nekih krajih ameriške trte, katere so imeli nasajene že nekaj let, poruvali ter jih obupno zavrgli. Mnogo je pa tudi še vinogradnikov, kateri o ameriški trti ničesar ne vedo. Pri prvih je bilo neznanje cepljenja vzrok neuspehom. Skušali so sicer, toda prišlo se jim ni. Manjka jim torej nazornega pouka v cepljenju. Izšolani vinogradniki so danes glede prednosti raznih načinov, kako cepiti trte, različnega mnenja; ta priporočila lesno, oni zeleno cepljenje. Ta daje prednost temu načinu, kak drug zopet drugemu. Neukega vinogradnika, ki se je komaj začel s tem pečati, zbegajo različna mnenja, da naposled sam ne ve, česa naj bi se polotil, ter slednjič obupa, misleč si: „Vsi pojdite rakom žvižgat!“

Toda našemu vinogradniku pripeti se še druga nezgoda. Ameriških trt je namreč mnogo, in naj človek morda tudi ve, da ni vsaka za vsak kraj, ali katero naj bi sadil? Boji se odločiti se za to ali ono vrsto, ker si ni svest uspeha, in če vpraša o tem strokovnjaka, mu tudi ta ne ve svetovati. Mislite si sedaj njegovo stanje! Trtna uš mu uničuje vinograde, kakšne divjake naj bi sadil ne ve, kako naj bi cepil se tudi ne more odločiti, in če se odloči, pa tega opravila dobro ne zna. Doma obilna družina, dolg, davek, dote in druge nebodijih treba; da, obupno je, res obupno!

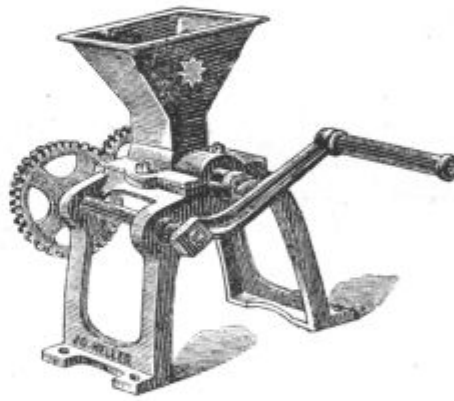
Vsak vinogradnik ve, da je kakovost in lega zemlje velikega pomena tudi za našo domačo trto, bodi že glede rasti ali pa pridelka. Prav gotovo nikjer na Slovenskem ne pridelamo žlahtnega tokajca ali pa slovečih

francoskih ali renskih vin, če tudi bi sadili istih vrst trte. Še bolj izbirčne pa so ameriške trte, če prav so divje. Pri teh je upoštevati le uspevanje in odpornost proti trtni uši. Ameriškim trtam največ škoduje preobilica apna v zemlji, vsled česar dobe rumenico in slednjič usahnejo. Marsikdo zaradi tega hoče dati zemljo kemično preiskati glede množine apna in potem saditi take divjake, kakeršni še toliko apna prenašajo, ne da bi jih uničila trtna uš. Prijatelj, to ni dovolj! Za analizo je treba precej globoko seči v žep, in pri vsem tem ti bode kemik malo pomagal. Okoliščine so še druge; vpraša se, ali je apno prosto ali kemično spojeno, kako globoka je zemlja, kakšno lego ima zemljišče, ali je vinograd na hribu ali v dolini, v suhi ali močvirni zemlji, kakšne so spodnje zemeljske plasti i. t. d. Kaj je torej začeti? Nič drugega, nego skušati v malem, če prav skušnja nekaj stane. Marsikdo je, zanašajoč se le na divjake enega plemena, plačal visoko učnino. Za prvi začetek bi bilo dobro nasaditi vse do sedaj znane najimenoitnejše divjake, ki so znani odporniki proti trtni uši. Večletna izkušnja nam bode pokazala, kateri divjaki so najspodobnejši za to ali ono zemljo ali lego. Kot najboljše divjake je upoštevati: riparijo portalis, solonis in velikolistne rupestri. Jorkmadejra, žakec, vijala in drugi takozvani neposredni produktorji, (ker rode užitno grozdje) naj se opuste, ker so

ponekod vsled trtne uši začele usihati. Francozi si mnogo prizadevajo s križankami, izmed katerih najbolj hvalijo aramon × rupestri. Vender se o sedaj znanih križankah ne more reči še nič določnega. Treba je torej najprej poskušati. Cepljenje trt delimo v dva

Podoba 51.

Podoba 52.

poglavitna dela, v cepljenje v les in zeleno cepljenje. Izmed raznih načinov lesnega cepljenja se je najbolj razširilo angleško cepljenje z naklado, ki je tudi najboljše. Malenkost glede zagozdice pri tem cepljenju izvršujejo v raznih krajih različno. Kot vezilo najraje rabijo zamaške, pa tudi rafijo, ali motvoz, kakor so se sploh vinogradniki naučili v začetku. Prednost pa ima zamašek. Med zelenimi cepljenji upoštevati je kot najboljše a) Göthejevo cepljenje z naklado, b) Göthejevo cepljenje s priklado in c) dr. Gršakovo okulovanje na dva načina. Kot vezilo rabi pri prvih dveh izključno le kavčuk, pri zadnjem pa tudi bombaž. Daljše opise ter posebnosti vsacega cepljenja pri drugi priliki.

Katerega cepljenja se je torej posluževati? Izkušnje so pokazale, da se tisti vinogradniki, ki so se koj s prva naučili le enega načina, ne marajo posluževati drugega. Vsi načini so dobri in vsakega se brez skrbi lahko poprimemo, vender pa naj najbolj gojimo onega, ki nam je najbolj ročen in prikladen. Štajerci in deloma tudi Ogri kaj radi cepijo v zeleno, v Istri pa ne pripravijo kmeta do zelenega cepljenja in tamkaj tudi ni videti zelenih požlahtnitev. Francozi tudi ne marajo za zeleno cepljenje, pa menda zato ne, ker ni njih iznajdba. Nekateri zamejujejo zeleno cepljenje, drugi pa spet lesno, naštevajoč vsakemu razne hibe. Po skromnih svojih izkušnjah in

opazovanih prišel sem do prepričanja, da kmet po onem načinu cepi in pri tem rabi tako vezilo, kakor se je najprej naučil; vse druge načine ima za brezpotrebne novotarije, če prav so morebiti starša iznajdba. V tem slučaju ima prav. Kar znaš najbolje, tega se drži, ker vsak nov nauk stane! — Meni zeleno ceplenje zelo ugaja; da, za izvrstno pomnoževanje trt s potikovanci (Stupfer) zdi se mi celo neizogibno potrebno. Tudi primerno debelih cepičev mi ne primankuje. Saj tu ne gre za to, da bi vinogradnik vsako leto pocepil tisoče trt; za nekoliko trt za svojo rabo se jih pa vedno lahko dobi, izvzemši danes tiste kraje, koder je trtna uš uže vse pokončala. Vender pa ne zametujem lesnega cepljenja. Toda tudi pri tem je pomladansko ceplenje ameriških bilf v roki posebnostno važno.

Kar se tiče zelenih cepičev, dobivam jih jaz za svojo rabo ob času priščipavanja trt (odščipavanja mladik, mandanja) v vinogradu vedno dovolj. S plemeni pa, od katerih imam le malo trt, a si jih želim razmnožiti, seveda s ceplenjem (in sicer zelenim), ravnal bom odslej tako le: Take trte (evropske) določil sem za matice, da mi bodo vsako drugo leto dajale zelenih cepičev, kakor imamo ameriške matične trte, katere nam dajo reznikov (oziroma jih vsako drugo leto požlahtnimo v zeleno, ter nam dajo cepljenih kolči, s prisipanjem tudi cepljenih bilf). Razložek je le ta, da bom pri evropskih trtah pustil po več napenjalcev (mladik), vsled česar mi bodo dajale po več, pa drobnih cepičev, kakeršnih se ravno največ potrebuje. Seveda se je vsled tega treba pripraviti na to, da utegne trgateg biti nekoliko bolj pičla. To se pri eni in isti trti ponavlja vsako drugo leto, ker bi sicer opešala.

Vsak začetek je trud; vender če so ga nekateri premagali, zakaj bi ga ne premagali vsi. Doma vzdihovati in tožiti ne pomaga nič, po voglih postopati in opravljati tudi ne, brez dela čakati, da Bog odvzame trtno uš, menda tudi ne, torej priporočam k sklepu, da nemudoma skuša vsak po svoji moči z divjaki, poleg tega pa se pridno vadi v tem ali onem cepljenji. Svest sem si, da bo potem minulo gorje in da se bomo zopet v veseli družbi radovali pri kozarci „novodobnega“ domačega. Torej skušati — vaditi se!

Josip Štrekelj.

Gorenjskim kmetom pravico ali pa — Ameriko.

Resna beseda o razmerah na gorenjskih planinah.

V.

V pričujočem članku nam je govoriti o pašni uravnavi, kakor se je svoječasno vršila v radovljiškem okraji in se ravno sedaj vrši tudi v kranjskem, oziroma v tržiškem okraji. V zadnjem okraji odpravljajo pašno služnost potom odveze, kar je na veliko škodo kmetijstvu in tu moramo zopet vsklikniti: Ako je nevedni kmet tako nespameten, da se je podal v to, ali ga ni bilo človeka, ki bi bil kmete pravočasno svaril?! O početji v tržiškem okraji hočemo pisati posebej ter razodeti, kako so se slepili kmetje, kako so nekateri pozabili varovati državno korist in kako se je pod njihovim pokroviteljstvom prikrajšal celo c. kr. erar.

Preidimo torej na uravnavo paše v radovljiškem okraji. Uravnavanje in odveza raznih služnosti se mora vršiti po cesarskem patentu z dne 5. julija l. 1853. Določbe tega jako važnega patenta niso prav nič znane našim ljudem, zato ni čudo, če so jih tolikrat varali.

Objaviti hočemo najprej nekatere merodajne paragrafe ter potem preiskovati, ali se je ravnalo po njih pri uzavnavi in pri odvezi.

a) § 10 napominjanega patenta določuje najprvo glede odveze: O vseh prepirnih točkah razsojujejo poklicani organi na podstavi listin, razsodeb in pravno določenega posestva, pred vsem pa po določenih tega patenta, potem po onih političnih zakonih, ki so veljavni za dotično deželo, in po določenih občnega državlanskega zakona.

b) Ako pa ni takih listin in razsodeb, potem se je ravnati po prvem odstavku § 11., ki slove: Ako je dognana pravica do porabe (paše), oziroma pravica izvrševanja kake služnosti, pa se razmerje teh pravic ne da določiti po § 10., potem je to razmerje določiti po povprečni resnični porabi v letih 1836. do 1845., in to z ozirom na določila tega patenta.

c) Drugi odstavek § 11. pa slove: Ako pa ni iz tega časa zadostnih dokazil, ali se pravica ni izvrševala vsako leto, potem določijo mero užitka v to poklicani izvedenci.

Pri uravnavi paše so torej tri pti in sicer:

1.) uravnava na podlagi listin in razsodeb,

2.) uravnava na podlagi resničnega užitka v letih 1836. do 1845. in

3.) uravnava na podlagi ceditve po izvedencih.

Uravnava paša se mora tako vršiti, da se najprvo skuša uravnati po prvem načinu; če to ne gre, po drugem, oziroma, ako tudi to ni mogoče, po tretjem načinu. Ali so pa tako postopali na Gorenjskem? Ne, zmenili se niso ne za prvi in ne za drugi način, kar ni bilo pravilno, ampak nezakonito, in tu tiči ravno ona velika krivica, ki se je naredila zlasti Bohinjcem. Kolikor je nam znano pač ni listin in razsodeb, na katerih podlagi naj bi se uravnala paša, a uravnavati bi jo morali na podlagi resničnega užitka v času od leta 1836. do 1845., kar se je dalo takrat prav lahko in gotovo dognati. Tega pa niso hoteli, ker bi potem kmet ostal pri svojih starodavnih pravicah, katere so mu na vsak način hoteli prikrajšati. Izvolili so si raje kar tretjo pot, t. j. cenili so pašo s pomočjo izvedencev, ki so držali vedno z obrtno družbo in nikdar s kmeti, dasi so zastopali zadnje. Ti kmetski zastopniki so bili vsled razmer zavisni od obrtne družbe in so zato ravnali proti kmetski koristi, eden od njih, ki še sedaj zastopa kmete v tržiškem okraji in kateremu tudi „Slovenec“ stopa na prste, ta je pa kmete kar naravnost izdajal. On uže ve, zakaj tako postopa, kajti upa gotovega plačila še na tem svetu. Eden izmed izvedencev je navadno tudi gozdar, in ta je bil pokojni radovljiški c. kr. gozdni komisar. Temu gospodu pač ne zamerimo, če je iz svojega gozdarskega stališča deloval proti paši v gozdu, a kmetski zastopniki bi se mu bili morali postaviti po robu, česar pa niso storili. Kot kmetski zastopniki so se običajno urinili „izvedenci“ (?), ki so znali nemški, zato, da so se vse razprave mogle vršiti v nemškem jeziku. Cela komisija je govorila nemški, spisali so nemški zapisnik, potem so kmetom povedali nekaj po slovenski in ti so potem podkrižali, ne vede kaj, svojo obsodbo na gospodarsko smrt. Ko so dobili v roke dotično nemško razsodbo, dali so si jo časih pač raztolmačiti, ali pa tudi ne, in še le kadar je prišlo do kake praske, izvedeli so, da so s svojim podkrižavanjem sami priznali tako uravnavo, o kakeršni nikdar niso govorili in s kakoršno nikdar niso bili zadovoljni. A takrat je bilo vse zamujeno in priziva ni

nikdar nihče uležil. Da bi se bili Gorenjci zavedali svojih pravic, nikdar bi ne bilo prišlo tako daleč in v novič moremo vprašati, kje so bili takrat in kje so še danes tisti rešniki bohinjskega kmeta, ki imajo toliko obljub, pa jih do danes še niso izpolnili. Lahko je sovražit in obetati. veliko teže je pa, ne glede na naklonjenost mogočne „gospode“ v Radovljici in na Jesenicah, v resnici pošteno zastopati kmetijski interes, ki se v Bohinji tepta že 25 let.

Da bi se bila paša uravnala po zakonu, t. j. da bi se bilo določilo število goved in čas paše na podlagi pravic, ki so jih kmetje uživali od l. 1836. do 1845., potem bi bilo danes v Bohinji več govedi nego je je. Ni izgovora, da to ni bilo mogoče, saj še danes žive kmetje, ki veljavno lahko izpričajo takratne pravice, a v letih 1870. do 1880., ko se je uravnaval velik del bohinjskih paš, bilo je to še veliko laže. Tudi pri uravnavi paš torej opravičeno lahko trdimo, da se je kmet oškodoval za mnogo tisočakov vrednosti le s pomočjo kršenja zakona, ki ima tisto veljavo za kmeta, kakor za gospoda.

Kmetijske stanovske zadruga.

(Dalja.)

§ 21. Ako misli okrajna zadruga pobirati za pokritje v § 20. omenjenih stroškov več kakor 4 % naklade na zemljiški davek, dobiti mora potom deželne zadruga in deželnega političnega oblastva dovoljenje od finančnega in poljedeljskega ministerstva.

Ravno tako mora deželna zadruga dobiti dovoljenje od ministerstva, če hoče pobirati nad 1 % priklade.

§ 22. V §§ 12. in 21. omenjene doneske pobirajo občine kot doklade na zemljiški davek in jih določijo okrajnim zadrugam. Okrajne zadruga morajo za deželno zadrugo pobrane doneske poslati tej.

Doneski imajo kot doklade zemljiškemu davku vse postavne, zastavne in prednostne pravice, katere ima ta davek.

Če bi se zaradi teh doneskov rubilo posestvo kakkega zadrušnika, in bi posestvo bilo dohodninsko (rentno) posestvo, ima zadruga namesto rubežni proti omenjenemu dohodninskemu posestniku vse pravice, ki se bodo z zakonom o ustanovi rentnih posestev določile za iztirjanje zaostalih davkov.

§ 23. Kdor misli, da je otežen s plačilom, ki se mu je zaukazalo na podlagi § 22., se more proti dotični odredbi v 14 dneh po obveščeni pritožiti pri okrajnem političnem oblastvu ter v drugi in zadnji instanci pri deželnem političnem oblastvu.

§ 24. Okrajne zadruga morajo vsako leto sestaviti računski zaključek za minulo in proračun za bodoče leto in te izkaze poslati deželni zadrugi, da jih pregleda in potrdi. Če bi proračunjeni zadružni doneski presegali v § 20. določeni najvišji znesek, tedaj mora deželna zadruga potom deželnega političnega oblastva predložiti proračun poljedelskemu in finančnemu ministerstvu.

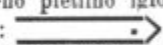
Deželne zadruga morajo ravno tako vsako leto napraviti podoben računski zaključek in proračun, ki se pa predloži deželnemu političnemu oblastvu v pregled in potrjenje, deželno oblastvo pošlje proračun poljedelskemu in finančnemu ministerstvu v potrjenje, če proračunjene priklade presegajo v zakonu določeni najvišji znesek.

§ 25. Če se pokaže pri računskem zaključku okrajne zadruga (§ 24.), kak prebitek, tedaj se dá 90 %, rezervnemu zakladu, ki se mora osnovati pri okrajni zadrugi, 10 % pa se pošlje deželni zadrugi.

Rezervni zaklad bode za pokritje kakih bilančnih izgub. (Konec prihod.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 187. Imam izvrstno molzno kravo, ki je pa sedaj prišla ob mleko. Povedalo se mi je, da tele enkrat zvečer ni hotelo sesati, krava pa je mleko pridržala. Od takrat ne molze več in mislim, da jo je mleko obtiščalo, ker sem jo slišal po noči silno mukati. Kaj naj ukrenem? (A. V. v. B.)

Odgovor: Dostikrat se pripeti, da krava pridržuje mleko zaradi teleta, o čemer smo že večkrat pisali v tem listu. Mleko ne obtišči krave, pač pa zaradi zaostalega mleka v vimenu lahko pritisne unetica, ki je zelo škodljiva. Ako ima krava uneto vime, t. j. „volčica“, treba ga je zdraviti. Če pa Vaša krava nima volčica ter le mleko pridržuje, je pa najboljšo sredstvo kravi vzeti mleko s cevko. V ta namen vzame se tuljava od kakega drobnega gosjega ali kurjega peresa, ki se dobro osnaži. Gorenji, t. j. zaprti del tuljave se pusti kakor je, samo da se naredite ob strani z razbeljeno pletilno iglo dve luknjici. Tuljava je potem nekako taka le: Pika pomeni luknjico. Ta tuljava, oziroma cev, se vtakne v vime in mleko odteče skozi cev. Čez nekaj časa potem krava sama ob sebi opusti pridržavanje mleka.

Vprašanje 188. Bik, katerega sem dobil lansko leto od kmetijske družbe, mi je obolel, in sicer gre voda prav težko od njega. Kadar hoče bik na vodo, stresa z nogami in, če gre malo vode od njega, pa zopet stresa, in sicer časih tako močno, da človek misli, zdaj in zdaj se bo zgrudil. Ta bolezen trpi že dolgo časa. Kakšna je ta bolezen in kako jo je treba zdraviti? (J. Š. v. P.)

Odgovor: Zapiranju vode z bolečinami more biti več vzrokov. Kaj je vzrok pri Vašem biku, mi ne moremo vedeti. Ker je pa ta bolezen vselej manj ali bolj nevarna, svetujemo Vam nujno poklicati živinozdravnika. Vzroki so navadno: unetje ledic, scalničnih vodilnikov in scalnega mehurja, potem trdine, izrastki, gobe ali druge zatekline v ožini scalnega mehurja ali pa v scalu. Tudi kamenje, ki se nahere v scalih, zadržuje časih scalnico.

Vprašanje 189. Kupil sem dve jako lepi žrebici in bi rad, da si ne pokvarita kopit, zato vprašam, kakšna tla v hlevu so najboljše za mlade konje? (F. K. v. G.)

Odgovor: Najboljša tla so lesena, ki so pa tako narajena, da se odteka vsa gnojica. Gnoj je treba žrebicam izkldavati izpod nog in nastiljati jim je le ponoči. Razven tega je kopita večkrat treba snažiti in izpirati. Za utrjenje kopit in nog sploh naj se žrebice toliko pregibljejo na planem, kolikor le mogoče. Sneg naj jih v tem ne zadržuje, pač pa je treba paziti, kadar so tla ledena, da se žrebice ne poškodujejo.

Vprašanje 190. Imam sod rdečega vina, katero mi je potegnulo nekoliko na cik. Ali je mogoče cikasto vino ozdraviti in kako? (J. R. na V.)

Odgovor: Cikanje vina se da zatreti z mramorjevo moko. Kako je ravnati, najdete obširno popisano v odgovoru na prvo vprašanje v prvem letošnjem „Kmetovalci“.

Vprašanje 191. Sporočite nam, kdaj je dovoljeno kuhati za dom žganje davka prosto? Okrajno glavarstvo je po županih razglasilo, da mora vsak, ki hoče kuhati žganje brez davka, to zglasiti pri županstvu do 15. oktobra. Vsled tega so ljudje pripravili veliko sadja za kuhanje. Reklo se je, da bomo kuhali precej po vseh svetih, a še sedaj ni dovoljeno; sicer je pa že vse pokuhan, kar se ni skisalo. Ljudje so vedno povpraševali, kdaj bodo smeli kuhati, a ker niso mogli več čakati, so raje plačali davek in so kuhali. Srečen

tisti, ki je kuhal ob pravem času, kajti kdor ni kuhal, izpridilo se mu je vse sadje. Ljudje imajo dvojno škodo, in sicer zato, ker se je pokvarilo veliko sadja, in drugič, ker iz pokvarjenega sadja nič žganja niso izkuhali. Kam naj se obrnemo, da dobimo škodo povrnjeno? (A. Š. v M.)

Odgovor: Nam niso znani predpisi glede kuhanja žganja po hišah, a toliko Vam lahko povemo, da bodele zastoj iskali povračila za škodo, kajti okrajna finančna straža je skoraj gotovo prav ravnala, pač pa ali niste prav razumeli razglasa okrajnega glavarstva, ali pa Vam ga niso županstva prav razglasila. Zakaj niste skrbeli o pravem času in niste šli vprašat k okrajni finančni straži v Logatec? Tam bi Vam bili pravo povedali in preprečili bi bili škodo. Kolikor je nam znano, treba je brezdvajno kuhanje naznaniti do gotovega dneva, a kuha se potem kadar je. Da Vam pa odgovorjamo na to vprašanje, ki samo na sebi ni kmetijsko, pa prihaja od tod, ker Vam hočemo dati za bodočnost dober strokoven svet. Pred vsem Vas vprašamo, ali je bilo potrebno, da se je sadje pokvarilo? Ne, pokvarilo se je ker ne znate sadja hraniti za kuhanje žganja. Ako sadje hranite v odprti posodi, kakor kisle repo ali zelje, potem ni čudo, če se izpridi. Sadje, hruške ali jabolka, se po možnosti zdrobi in potem hrani v posodi, ki se da zapreti. Ob pričetku se posode ne sme zapreti, ker kipi sladkor, t. j. dela se iz njega alkohol, ki da žganju moč. Ob kipenju razvija se plinasta ogljikova kislina, ki bi raznesla posodo, če bi se zaprla. Zato naj ima posodo odprto majhno luknjo, skozi katero uhaja ogljikova kislina. Ko je prvo kipenje končano, se pa posoda dobro zapre in potem ostane sadje zdravo ne le do božiča, ampak če treba celo leto in kolikor dlje leži, tem finejše žganje se izkuha iz takega sadja. Ako imate torej škodo, krivi ste največ sami, ker niste prav ravnali.

Vprašanje 192. Kako se dela žganje iz kumina, in sicer v majhni meri? (A. Š. v M.)

Odgovor: Dandanes se iz kumina ne kuha več žganje, ker ni potrebno in je drago, kajti dobi se v kupčiji veliko ceneje eteriško kuminovo olje, ki služi za izdelovanje kuminovega žganja. Kumino žganje se naredi z mešanjem najfinejšega špirta z vodo, z belim sladkorjevim sirupom in z eteriškim kuminovim oljem.

Gospodarske novice.

* **Ribarski odsek c. kr. kmetijske družbe** ima v četrtek dne 7. decembra občni zbor, ker na dan 17. novembra sklicani ni bil sklepčen. Vabilo priobčimo med uradnimi vestmi.

* **Na občne zборе podružnic**, ki bodo meseca decembra, opozarjamo dotične člane, da jih ne zamude. Vabila so priobčena med uradnimi vestmi.

* **Umetnih gnojil** je naša družba naročila za svoje člane 17 vagonov, in sicer največ Tomasove žlindre in kajnita. To je lep dokaz, kako naši gospodarji napredujejo. Kdor želi še kaj Tomasove žlindre in kajnita, naj se z naročitvijo požuri, ker bo zaloga kmalu pošla in ker je sedanji jesenski čas najboljši za trosenje teh gnojil. Po snegu se ta gnojila posebno dobro trosijo, ker se vidi kam padejo in jih je mogoče enakomerno raztrositi in ker jih potem zemlja s snežnico vred posrka.

* **Uzoren dvorec** je ustanovila kmetijska družba na v zakup vzetem posestvu na Viči poleg Ljubljane. Sedaj so vse predpriprave končane in prihodnjic hočemo o tem dvorcu pisati kaj več. Glavni namen bo preizkušanje semenov in vzgoja bikov žlahtnih plemen. Ta mesec je kupila družba v Švici osem mladih bikov švicke pasme, ki bodo za Dolenjsko in Notranjsko. Razven tega je kupila družba enega simentalkega bika in eno kravo, ki ostaneta na dvorcu. K biku se bodo

pripuščale le krave članov, o čemer hočemo svoječasno objaviti vse potrebno. Bik je sedaj še premlad, ima namreč še le 15 mesecev.

* **O sredstvu, kako prisiliti krave, da se gonijo**, piše nam župnik iz Zlatega Polja, velečast. gospod L. Lotrič, nastopno: Imam kravo, ki se ni hotela goniti, dasi sem skušal več sredstev; kar se domislim nekega sredstva ki je bilo svoječasno priporočeno po časniki. Poiskal sem dotično priporočilo ter naročil sredstvo, in glej, izvrstno se je obneslo! Sedaj sem naročil več steklenko, da morem tudi drugim pomagati, seveda zastoj. Ker je sredstvo po moji izkušnji izvrstno, priporočam je tudi čitateljem Vašega lista. To sredstvo prodaja M. Eizinger, lekarnar v Rothenthurnu na Koroškem, in je prav ceno. Po navodilu imenovanega lekarnarja, ki prodaja to sredstvo z imenom „Stiermittel“, se da vsak dan dopoldne kake tri ure pred krmljenjem in popoldne ravno toliko časa po krmljenji vselej šest kaplic na kosci belega kruha. Navadno se krava tretji ali četrti dan goni ter se mora precej pripustiti. Ako se krava vender nič ne pomišlja, daje se sredstvo šest dni, sedmi dan se pa krava kar k biku žene. Če krava tudi sedmi dan ne stoji, nadaljuje se zdravljenje še kaka 2 do 3 dni, potem krava gotovo stoji, če ni kakega vzroka, ki plemenjenje sploh onemogoči. Paziti je, da se ne zamudi, ako se krava količkaj pomišlja, kajti znamenja pomišljanja niso posebno vidna. Ako se pritisne krava z dlanjo na križ in se ta potem privzdiguje ali upada ter krava z repom miga, so to znamenja, da bo krava gotovo stala. Dokler ta znamenja trajajo, je vedno npanje, da se krava obreji.

* **O lesenih slamoreznicah**, ki so neki izvrstne in cene piše nam gospod J. Kravt s Koroškega. Izdeluje jih Janez Štritih v Dvoru, pošta Šmihel na Koroškem, stanejo za tretjino manj, nego železne, pa so trpežne in slamo omehčajo, kakeršno živina rada je. Narediti se morejo na gepelj ali na vodo, in sicer tudi tedaj, če voda ne teče blizu. Kravtova slamoreznica je 35 m od vode oddaljena, a Štritih trdi, da vodno silo prenese tudi trikrat tako daleč.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične dne 1. januarja 1894. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi vsprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

- 1.) s spričevalom, da se je pri kakem kovači izučil za kovaškega pomočnika;
- 2.) z domovinskim listom;
- 3.) s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in

- 4.) da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilec za štipendije je predložiti:

- 1.) Ubožni list,
- 2.) spričevalo o poštenem vedenju in
- 3.) potrdilo, da so delali uže dve leti kot kovaški pomočniki.

Prošnje s temi spričevali naj pošljejo vsaj do 15. decembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1894. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po zakonu iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen; vsak učenec si mora za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za po-

trebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na Spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mesovnih, zatorej naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Ivan Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis,
začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. decembra t. l., in sicer 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso hodili v podkovsko šolo, 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisanim vodstvu do dne 15. decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole.

V Ljubljani, dne 30. maja 1893.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

V a b i l o

k rednemu občnemu zboru samostalnega ribarskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske,

ki bode v četrtek, 7. decembra t. l., popoldne ob 5. uri v prostorih kmetijske družbe v Ljubljani v Salendrovih ulicah, in sicer po programu, ki ga predpisujejo odsekova pravila.

V Ljubljani, 17. novembra 1893.

Ivan Franke s. r., načelnik.

V a b i l o

k shodu kmetovalcev, katerega priredi kmetijska podružnica v Novem Mestu v nedeljo dne 3. decembra t. l. ob 9. uri dopoldne v kmetijski bralnici

pri katerem se bode razpravljalo;

- 1.) o letošnji vinski letini in o sredstvih, s katerimi bi bilo vzdržati vinograde za naprej rodovitne,
- 2.) o mejnih pravadah,
- 4.) o sleparijah pri živinski kupčiji,
- 4.) o koristi hranilnic sploh, in o bodočem delokrogu novo-meške hranilnice,
- 5.) raznoterosti.

K obilni udeležbi uljudno vabi

Odbor.

V a b i l o

na ustanovni občni zbor podružnice v Sodražici, ki bode v nedeljo dne 3. decembra popoldne po cerkvenem opraviu v Fajdigovi gostilni v Sodražici.

Vspored:

- 1.) Predavanje tajnika c. kr. kmet. družbe, g. Gustava Pirca.
- 2.) Volitev predsednika in odbora.
- 3.) Tombola s kmetijskimi dobitki v korist podružnici.

Začasni odbor.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

k občnemu zboru podružnice v Cerkljah, ki bode v petek dne 8. decembra t. l. (na praznik Marijinega sročetja) popoldne ob 3. uri v županovi gostilni v Cerkljah.

Vspored:

- 1.) Volitev predsednika, njegovega namestnika in tajnika.
- 2.) Poročilo o dosedanjem delovanju in o podružničnih računih.

- 3.) Posamezni nasveti.

Vsi p. n. gospodje člani cerkljanske podružnice so naprošeni uplačati letnino za l. 1894. do 8. decembra t. l. ter se izjaviti, če želijo prejeti drevesa.

Dr. E. Globočnik s. r., načelnik.

V a b i l o.

Faraa podružnica c. kr. kmetijske podružnice kranjske v Št. Vidu pri Lju tjani ima svoj redni občni zbor v nedeljo dne 10. decembra t. l. popoldne po cerkvenem opraviu v šoli.

Vspored:

- 1.) Poročilo o delovanju podružnice v letu 1893. in splošni pregled delovanja v triletni dobi njenega obstanka.

- 2.) Volitev predsednika in šestih odbornikov za prihodnjo triletno dobo.

- 3.) Razgovor o podružničnih potrebah, osobito pa še o nakupu nove slamoreznice.

- 4.) Plačevanje društenine za leto 1894.

K temu zboru uljudno vabim vse ude in tudi take neude, ki se zanimajo za kmetijski napredek ter žele pristopiti k c. kr. kmetijski družbi.

Janko Žirovnik, podružnični načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Jesenicah, ki bode v nedeljo dne 17. decembra t. l. popoldne ob 3. uri pri posestniku in županu g. Jakobu Janši, v Dovjih.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo o društenem delovanju in o ustanovitvi nove podružnice v Dovjih.

- 2.) Pregled računov.

- 3.) Vplačevanje letnine za leto 1894.

- 4.) Volitev predsednika in odbora za novo podružnico v Dovjih.

- 5.) Predavanje tajnika c. kr. kmetijske družbe, gosp. G. Pirca.

- 6.) Predlogi posameznih udov.

A. Schrey s. r., predstojnik.

Listnica uredništva.

A. K. v S. Le tista maža je dobra za čevlje, oziroma za usnje, ki nima v sebi kakih kislin ali drugih škodljivih spojin. Dobra je vazelina, ker druge masti postanejo žaltave, t. j. narede se razne točne kisline, ki razjedajo usnje in je narede slabo. Obrnite se na tvrdko M. Barthel & Comp., ki ima inserat v našem listu.

Z. T. v V. Z nakupom šivalnih strojev se nismo nikdar pečali, zato Vam ne moremo svatovati, kje jih kupite, da ne boste prevarjeni, oziroma, da Vam ne prodado starega popravljenega stroja za novega.

J. D. v J. Pri vaših razmerah bodele vole najhitreje opitali s pokladanjem dobre rezanice, mešane z otrobi ali s fižolovo moko ali pa z oljnatimi prešami. Med rezanico gre rezati tudi deteljo. Vrhu tega je pa volom treba dati sena, kolikor ga žele, ter jih napajati prav pogosto, in sicer tudi med jedjo. Klajo je seveda soliti.

Tisk J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani.